

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: BR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: BUDAY BARNA

TAGOK:

MARSCHALL FERENC DR. SZTANKÓVICS JÁNOS
MÉMETH JENŐ WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

III. ÉVFOLYAM

A. SOROZAT

21. SZÁM

OLYASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŰJTSZD KÖNYVTÁRBA!

A m. kir. téli gazdasági iskolák szerepe a mezőgazdasági haladás szolgálatában

írta:

Vajna István

m. kir. gazdasági tanár

A „RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK“

1929. évi I. és II. félévek A. és B. sorozata csinos kötésben darabonként 2 pengőért kapható
a magy. kir. Földművelésügyi Minisztérium könyvtárában
Budapest, V. ker., Kossuth Lajos-tér II. szám, földszint

Akik a fenti előadásorozatokat számonként összegyűjtötték, egész vázson
BEKÖTÉSI TÁBLÁKAT

rendelhetnek 80 fillérért, postán keresztelőkészlettel 1 pengőért

a „Patria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai R.-T.-nél, Budapest, IX., Üllői-út 25.

A m. kir. téli gazdasági iskolák szerepe a mezőgazdasági haladás szolgálatában.

Írta: **Vajna István** m. kir. gazdasági tanár.

A földművelésügyi minisztérium azoknak a gazdaifjaknak művelésére, akik nem tudják otthonukat az egész esztendőre elhagyni, az ország több helyén és pedig: Berettyóújfalun, Szentlőrincen (Baranya vm.-ben), Csongrádon, Hajdúdorogon, Mátészalkán, Mohácson, Nagykőrösön, Székesfehérváron és Szombathelyen *téli gazdasági iskolákat* állított fel. Ezzel alkalmat nyújtott arra, hogy minden törekvő gazda szaktudást szerezhessen s a helyes gazdálkodáshoz megfelelő kiképzést nyerhessen.

Dacára annak, hogy a téli gazdasági iskolának főfeladata a gazdálkodásban való helyes kiképzés, emellett vallásos, erkölcsös és hazafias nevelést is nyújtani igyekeznek. Az iskolában a föld, a hazai rög, az öröklött vagyon szeretete mélyen az ifjúság szívébe oltódik s ennek révén apát, anyát tisztelő, otthonát szerető gyermekévé lesz szüleinek, majd hazájának hasznos, értékes polgárává válik.

De nézzünk be egy ilyen téli gazdasági iskola életébe, miként működik és mit tanulnak ott a gazdaifjak?

November elején hangos lesz az iskola. Bejönnek az első tanévet tavaly végzett tanulók, mint felső évfolyambeliek, de jönnek az újonnan beiratkozottak is, az alsó évfolyamosok. Mind gazdáknak a fiai, 16 éves-től egészen 30-ig, sőt még idősebbek is láthatók. Mondják is, hogy a tanulás, bármily idős legyen is valaki, soha sem volt szegény! Ki szekeren, ki gyalog, a legtöbb pedig vonattal, vagy kerékpáron, sokszor messze vidékről, 20—30 kilométer távolságról jön. Boldogan mosolyognak, némelyik elfogódva attól, hogy egy ilyen gyönyörű intézetnek lehet a növendéke két éven át, a téli hónapokban.

Az iskola igazgatója már mind ismeri őket, hiszen az elmúlt nyár folyamán több ízben volt alkalma saját otthonukban megismerkedni velük. A szülők, akik gyermeküket elkísérték, gyönyörködve s megelégedetten néznek körül a kulturát és a haladást szolgáló, kitűnően berendezett téli gazdasági iskolában.

Előkerül a keresztfellevél, a népiskolai értesítő könyvecske s a növendék már is be van iratkozva. Tandíjat, sem más díjat fizetni nem kell, hiszen az *iskola teljesen ingyenes*.

A beiratkozott növendék azonnal részt vesz az előadáson is, amely reggel 8 órakor kezdődik és délután 4 óráig tart, hogy a tanulók többsége még este haza is utazhasson. Ezek részére, akik t. i. vonattal járnak be mindennap az iskolába, *kedvezményes tanulójegy* váltható, amely

pl. 15 kilométernyi távolságig, egész hónapban át, mindössze csak két pengőbe kerül.

A tanítás anyaga: a növények termesztése a legújabb eljárások szem előtt tartásával, az összes háziállatok tenyésztése, gondozása és takarmányozása, a tej feldolgozása, a konyhakert és a gyümölcsös, a szőlő beültetése és ápolása, a különféle betegségekkel szemben való védekezésnek megismerése, a gazdaságban előállítható termények és állatok jobb értékesítésének kérdései, valamint a jövedelem kiszámítása és fokozása. Szóval olyan oktatás folyik itt, amely végeredményben azt célozza, hogy a gazda biztos, kielégítő és állandó jövedelmet tudjon elérni.

Sajnos, nem kell nagyon messze visszamenni emlékezetünkben, mindennap tapasztaljuk, hogy a gazdák összesége egy és ugyanannak a növénynek termelésére fordítja munkáját, nem ismervén a többlet-és jobban fizető növények termelését. Így azután több kerül egy-egy terményből a piacra, mint amennyi vevőközönségre talál, következképp a termény ára oly alacsonyra száll le, mely a gazdában azt a téves hitet kelti, hogy a gazdasága nem bírja beváltani számításait.

Üzletemberré neveljük a gazdaifjakat s hogy a számolás, az írás se essék nehezükre, a hét minden napján számtani és írási órákat tartunk. S legyen bár az ifjú annyira gyakorlatlan, hogy a nevét utoljára az elemi iskolában írta le, a téli gazdasági iskola elvégzése után bárki előtt nyugodtan, ügyesen számolhat, írhat.

Az általános műveltséghez tartozik az is, hogy az ifjú a földrajzból, történelemből, sőt a fizikából és vegytanból is bírjon némi tájékozottsággal. Milyen nagyszerű az, hogy ismeri a rádiót, a villamosságot, a műtrágyákat, meg a sokféle kártevő elleni védekező szereket, tudja azt is, hogy a növényekben mi a legfőbb érték, melyik takarmány nyújt több tápanyagot? Megismerkedik továbbá azokkal a gazdasági gépekkel, pl. lókapával, vetőgéppel, porhanyítókékekkel, melyek hiányában bizony ma már jövedelmezően egy gazda sem termelhet.

Megismeri az ország szervezetét, a különböző hivatalokat és előjárásokat. Levelezést végez, kérvényeket, szerződéseket készít el saját erejéből. Ezáltal igénybe tudja venni azokat az intézményeket, amelyeket a földművelésügyi minisztérium állított fel abból a célból, hogy a gazda javát minden tekintetben előmozdítsák.

A tanítás anyaga még a vallásban és az egészségtan is. Az ifjakat a lelkipásztoruk, valamint az iskola orvosa erkölcsös lelki és egészséges testi nevelésben részesítik. Hitében megerősödve, a betegségekkel szemben sok téves felfogástól és babonától felszabadulva, új életfelfogással, nagyobb lendülettel és kitartással végzi a növendék további munkáját.

A délelőtti elméleti oktatás után, a déli szünetben *testedző játékokkal szórakoznak* az ifjak. Ez után, 2—4 óráig következik a *háziipari munka*. Képzett mesteremberek mutatják be a kosárfonást, a seprű- és kefékötést, valamint a bognármunkákat. Az egyszerű kapanyéltól kezdve egészen a szekér teljes összeállításáig, minden fafaragó munkát elsajátítanak az iskolában e célra berendezett műhelyekben, a hozzávaló felszerelés segítségével. Kitűnő gyalupadok, finom szerszámok, elsőrendű anyag áll rendelkezésre s a növendékek olyan ügyességet sajátítanak el, hogy munkájukat még a mesteremberek is megdicsérik. Az elkészített tárgyak javarészét azután az igazgatóság a szorgalmas növendékek között jutalmul osztja szét.

A komoly tanulásba vidám hangok is vegyülnek olykor. Felesendül *a dalárda* éneke s az ifjak, akik bejövételükkor még érdesen és teljesen iskolázatlanul énekeltek, néhány hónap leforgása alatt kellemes összhangban dalolják el az énektanár által betanított énekszámait. Magyar dalok, indulók hangjai mellett telnek el az énekórák s a fegyelmezett énekkar, különösen ünnepélyeken vagy az iskolai szórakoztató estélyeken érvényesíti tudását.

Az év elején azonban még egy rendkívül fontos feladat vár az ifjúságra: az „*Ifjúsági Gazdakör*“ megnyitó ünnepélyének előkészítése.

Lázás várakozásban telnek a percek, mert az *új tisztikar megválasztásáról* van szó. Végül is csengő jelzi az ünnepély kezdetét. Az ifjúság gyors egymásutánban adja le szavazatát úgy, hogy az erre szánt időnek nagyobb felében már a felsőbb évfolyam növendékei előadásukkal és szavalatukkal szórakoztatják a kör új tagjait. Nagy a lelkesedés, versengés, ki tud jobban, szebben előadni. Megbírálják a szereplőket, a jegyző pedig az egész gyűlés lefolyását bevezeti a jegyzőkönyvbe. Így nyer az ifjú önállóságot, bátorságot a nyilvános szerepléshez, megtanul okosan vitatkozni. Amikor pedig *a falujában a gazdakör megalapításának* ideje elérkezik, ő már ott van, szervezi, lelkesíti társait, mert érzi, tudja, hogy a gazdakör a gazda nyelve, esze, a társadalmi összetartás, szervezkedés, egyszóval az erő legfontosabb eszköze.

A karácsonyi ünnepek közeledtével a gazdakör tisztikara tevékenykedik, *táncmulatságot* szeretne rendezni ünnep-másodnapján. Gyűlés elé viszi tervét, ahol az ifjúság nagy lelkesedéssel fogadja az indítványt. Széjjelküldik a meghívókat. Szülők, rokonság, ismerősök, szívből és lélekben együttérezve a tanulóifjúsággal, eljönnek a mulatságra s igazi magyaros vigasságot rendeznek. Az iskola növendékei pedig kipirult arccal, csillogó szemekkel örvendenek a kivívott sikernek. Így forr egybe a 20—30 községből összegyűlt 60—70 gazdaiifjú, hogy szoros, tartós barátságot kössenek egy életre, egymás megsegítésére.

A karácsonyi ünnepek után már az ifjúság öntudatosabb, észjárása élénkebb s így többet tud naponta úgy átvenni, hogy azt el nem felejtí, szóval könnyebben *megy a tanulás*. Az „*Ifjúsági Gazdakör*“ is nagyobb tevékenységre készíti tagjait, egy-egy *műsoros estély*, vagy egy egész estét betöltő *színdarab* betanulásával. Mindegyik szerephez akar jutni, sőt hugaik, nőrokonaik is szívesen vállalkoznak a női szerepek ellátására. Pár hét alatt a darab készen áll az előadásra s — tekintettel a szakavatott és gondos betanításra — fényes sikert arat. Ez ismét büszkeséggel tölti el az ifjakat s felébreszti lelkükben az irodalom szépségei iránti érdeklődést.

A következő hónapok *komoly tanulással* telnek el. Az időjárás szigorúbbá válik, jönnek a havas, zimankós, fagyos napok. Ilyenkor nagy terhet jelent már a hajnali 4 órai elindulás a vasút felé, de ennek dacára teljes számban jelen vannak a növendékek az előadásokon. Szorgalmukkal igyekeznek megjutalmazni az iskola igazgatóját s előadó tanáraikat fáradozásaiért. A tanítás alatt állandóan *vetítettképes előadással* igyekeznek a tanárok a növendékek érdeklődését fokozni s számukra a tanulást megkönnyíteni.

Időközönként *kirándulásokra* megy az iskola növendékeivel. A közeli mintaszerű gazdaságokat, uradalmakat tekintik meg. Itt mindenkor nagy szívességgel fogadják az ifjúságot. Alapos körültekintő magyará-

zatukkal bőséges felvilágosítást nyújtanak a legújabb gazdasági kérdésekről. Ezáltal gyakorlati tapasztalatokat nyer a tanuló, szélesedik látóköre, összehasonlításokat tud tenni a saját gazdaságához viszonyítva.

Lassan enged a fagy, tavaszodik, megindulnak a tavaszi munkák, szükség van hát otthon a munkáskezekre. *Az iskolaév is kezd vége felé érni. Vizsgára készülődik* már az iskola. A növendékek érzik, hogy — dacára az otthoni sürgős munkának — még jól ki kell használniok a hátralévő pár napot s kettőzött szorgalommal buzgólkodnak azon, hogy a *nyilvános vizsga* minél jobban sikerüljön.

Ezalatt az „Ifjúsági Gazdakör”-ben is folynak a *vizsgai díszközgyűlés* előkészületei.

Rendszerint március közepén, vasárnap délelőtt, a vármegyei-, a községi előljáróságok képviselői, továbbá a gazdaközönség és a szülők jelenlétében nyitja meg a földművelésügyi miniszter által kiküldött miniszteri biztos, vizsgaelnök a *vizsgát*. Ezeknek a nyilvános vizsgáknak alkalmával szerez közvetlen betekintést és mind erősebb meggyőződést a gazda *ez iskolák hasznos és áldásos működéséről*, látván fiainak a gazdaéletre való céltudatos, észszerű nevelését s ennek a nevelésnek szemmel látható hatását.

A vizsga fénypontja az „Ifjúsági Gazdakör” *díszközgyűlése*.

Az ifjúsági elnök, mielőtt az ülést megnyitná, az ifjúság nevében a földművelésügyi miniszter iránt érzett hálájuknak ad kifejezést azért a nagy jótéteményért, hogy ők az intézet falai között ilyen életrevaló tanulmányokat szerezhettek. Majd előadások, azoknak bírálata, szavaltok és a dalárda énekszámái váltakozva gyönyörködtetik a hallgatóságot. Élénk viták is folynak a gyűléseken, az ifjúsági elnök, vagy valamely növendék által bevezetett gazdasági kérdésekben. Így pl. : a zsír-, vagy a hússertés nyujt-e nagyobb jövedelmet? Ilyenkor a hallgatóság is belekapcsolódik a vitába s örömmel tapasztalható az a vitakészség és szakképzettség, mellyel a növendékek álláspontjaikat támogatják.

A növendékek búcsúbeszédei után a vizsgaelnök zárószavaival végződik a díszközgyűlés, melyet a községek, uradalmak, kereskedelmi vállalatok, esetleg magánszemélyek által, a szorgalmas növendékek megjutalmazására felajánolt jutalomdíjak kiosztása követ.

A vizsgával azonban *az újak oktatása nem ér véget*. Csupán az iskola falaitól vesznek búcsút, de tanáraiktól nem. Most kerül sor ugyanis oktatásuk nem kevésbé fontos részére : *az otthoni munkájukban, saját gazdaságukban való tanításukra*. E tekintetben az iskola tanári testületére talán még az elméleti oktatásnál is fontosabb feladat vár, nevezetesen a növendékeknek otthonukban, házuk tájékán, udvarukban s kint a gazdaságukban, munkaközben való *meglátogatása*.

Ilyenkor a növendékek már az állomáson nagy örömmel várják tanárukat, aki megérkezve, természetesen a szülői házat keresi fel először s a szülőkkel az éppen esedékes munkálatokról beszélget el. A növendék azután bemutatja az általa mindennap pontosan vezetett, ú. n. „*munkanapló*”-ját, amely feltünteti, miféle munkákat végeztek el eddig s milyen említésreméltó események fordultak elő gazdálkodásukban. A vetés, a szántás ideje, módja, a kelés, gyomlálás, kapálás, mind szépen sorjában arra a napra kerülnek beírásra, amely napon azt elvégezték. A piacon eladott, vagy vásárolt terményekről és állatokról, valamint a mindennapi kiadásokról kisebb pénztári számadás tájékoztatja a családot, amelyet szintén nagy szorgalommal, pontosan és

szeretettel vezetnek a növendékek, mert igen megkönnyíti a gazdálkodás vezetését. Rendszerint vasárnap, vagy esős napokon szakíthatnak időt az írásbeli munkára, mely egyúttal az írásban való gyakorlatuknak és fogalmazásbeli képességeiknek válik nem csekély hasznára.

A szorgalmasabb növendék még *törzskönyvet* is vezet értékesebb állatairól, aminek nagy hasznát veheti akkor, amikor pl. állatkiállításon és díjazáson vesz részt.

Ezután a látogató *tanár a határban néz körül*. Figyelemmel van a vetésekre, azok ápolására, a vetőgépek pontos beállítására s minden tekintetben tanáccsal és útbaigazítással szolgál növendékének, de egyúttal szüleinek is. Ismerteti a vetésben talált kártevők elleni védekezési módokat, sőt még talajvizsgálatokat is végez a helyszínen.

Fontos, szinte apostoli munka ez, amelyért a tanár egyebet nem vár, csak *jóindulatú meghallgatást, azaz a tanácsolt eljárásoknak* (mint pl., hogy a kukoricát ne töltögessük, hanem helyette kétszer kapáljuk meg, vagy hogy a burgonyát négy-öttször is érdemes töltögetni stb.) kis területen való kipróbálását.

A *családnak* is vannak mindig *kívánságai*: Szerződés megszerkesztése, vagy a községházán ügyes-bajos dolgaik elintézése s sok más egyéb ügyben fordulnak ilyenkor a tanárhoz, aki készséggel áll ebben a tekintetben is rendelkezésre. Mindez végeredményben a téli gazdasági iskola szükségességét, fontosságát és áldásos működését igazolja.

Tavasztól őszig — tehát a nyári időszak alatt —, rendszeren vasárnap, három-négy *kirándulást* tesz az iskola növendékeivel, akik ezalatt hasznos tapasztalatok gyűjtése mellett, a társasélet kellemességeiben, szórakozásaiban is részesülnek. A gazdaságok, uradalmak ilyenkor tapasztalt szívessége igazán meghálálhatatlan. Kocsit, kisvasutat bocsátanak rendelkezésre, jó ebédeket adnak, de mindezekon felül rendkívül értékes és hasznos magyarázatokat nyújtanak és tanulságos kísérleteket mutatnak be.

Szeptemberben a II. évet végzett növendékek legszebben sikerült termelvényeikből az iskola helyiségeiben *kiállítást* rendeznek. Ennek keretében izléses elrendezésben, nagyszámú érdeklődő előtt büszkélkedhetnek elért eredményeikkel. Ez a kiállítás a II. éveseknek tulajdonképeni *záróvizsgálója*, amely után megkapják az iskola látogatásáról szóló bizonyítványaikat és őket a szakiskolát nem végzett gazdáktól megkülönböztető *aranykalász jelvényt* is.

A földművelésügyi miniszter *óriási anyagi áldozatot hozott akkor, amikor ezeket az iskolákat létesítette. Tisztán azzal a céllal, hogy a magyar gazda kulturáltságát a művelt nyugal gazdatársadalmának képzettségével egy színvonalra emelje, továbbá, hogy a gazdát a haladás eszközeivel, valamint az okszerű gazdálkodás módozataival megismertesse s ennek révén anyagi jólétét minél nagyobb mértékben előmozdítsa.*

Áldozatainak jutalmául csupán azt óhajtaná látni, hogy azok, akiknek javáért ez az intézmény létesítetett, azt teljes mértékben felkarolják.

Örömmel tapasztaljuk, hogy e kívánalomnak a gazdatársadalom készséggel s a földművelésügyi miniszter iránti hálás szívvel tesz eleget. Az intézményt szeretik, sőt ragaszkodásuknak akárhány esetben nyilvánosan is kifejezést adnak. Nap-nap után hangzanak el a legilletéke-sebb tényezők részéről olyan elismerő nyilatkozatok, amelyekből örvendetesen kell megállapítanunk, hogy *a téli gazdasági iskola előírt céljának*

a legnagyobb mértékben megfelel, a gazdaságsadalommal megkedveltette magát és sikerült megértésre találnia.

Örvendenünk kell ezen, de azért nem állhatunk meg az elért eredmények mellett! Fejleszteni kell ezt a kitűnően bevált intézményt. A téli gazdasági iskolákat számuk szaporítása mellett minél szélesebb körben ismertté tenni, elterjeszteni s mindinkább tökéletesíteni kell. A jövő gazdaságsadalomnak már egyetlen fia se legyen, aki ne a téli iskolában elsajátított hasznos ismeretek alapján gazdálkodik. Németországban például el sem képzelhető olyan gazda, aki ne rendelkezne a téli gazdasági iskolában nyert előképzettséggel. Ott minden egyes járásban — egyenesen a gazdák kifejezett óhajára — téli gazdasági iskola épült. Sőt több példa van arra is, hogy egyes községekben — nem lévén költségük új épület építésére — maguk a gazdák önkéntes áldozatot hozva, vendéglőt vettek meg téli gazdasági iskola céljára, amelyet kisebb átalakításai tanításra alkalmassá tettek. Ott nincs olyan gazda, aki ósdi-, elvakult állásponttól vezéreltetve, fiát az iskola látogatásától elvonni megkísérelje. Tudja, hogy tekintélye, a társadalomban elfoglalt helye, de elsősorban jövedelmének, vagyonának fokozása függ szorosan össze vele. Egy-egy németországi téli gazdasági iskolának 80—100 növendéke is van. A fiú már kiskorától kezdve azzal a tudattal nő fel, hogy legfontosabb kiképzését a téli gazdasági iskolában fogja elnyerni, miként az édesapja, aki annak idején szintén a téli gazdasági iskola tanulója volt. Természetesnek tartja, hogy 17—19 éves korában a téli iskola növendéke legyen. A szülők maguk küldik fiaikat az iskolába. Eszükbe sem jut tehernek, áldozatnak feltüntetni azt a csekély többletmunkát, amelyet télen a gazdaságban a távollévő fiuk helyett el kell végezniök. Nálunk — sajnos — még némely esetben előfordul, hogy a fiú — noha nagyon szeretne az iskola növendéke lenni — azért nem mer beiratkozni, mert szülői panaszkodnak az esetlegesen rájuk váró, néhány hónapig tartó munka miatt.

A német gazda ezenkívül nagy szeretettel és bizalommal viseltetik az intézettel szemben. Tanácsokért jár be az iskola tanáraihoz. Azokat a kísérleteket, amelyeket az iskola ajánl, készségesen beállítja, vagy földjét e célra szívesen rendelkezésre bocsátja, tudva, hogy ez csakis hasznára lehet.

A falubeli gazdakörök az iskola tanárait, sőt nem ritkán a növendékeket is előadások tartására kérik fel. Ilyenkor mind összegyűlnek s az előadásokat érdeklődéssel kísérve, gyakran hozzá is szólnak a szőnyegen lévő kérdéshez.

A mi téli gazdasági iskoláink létesítéséhez is a német példa vezetett. Minthogy már a kezdet nehézségein túl vagyunk, remélhetjük, hogy célunkat — nevezetesen gazdálkodásunk általános színvonalának emelését — rövid időn belül elérjük.

Milyen irányban haladjon, fejlődjön a téli gazdasági iskola?

Sokan azt mondják, hogy nem nyújt kellő gyakorlati tudást, mert nincs tangazdasága. Ha csupán ezt vennénk tekintetbe, hogy az itt eltöltött kétszer 4½ hónap alatt tényleg inkább elméleti tárgyakkal foglalkozunk, akkor a feltevés megállhatná a helyét. Ismertettük azonban a tanár egész évi működését, mely az év nagyobb felében éppen gyakorlati oktatásban telik el — hiszen állandóan munkája közben látogatja meg növendékeit —, s így be kell látni, hogy a gyakorlati oktatásra is kellő súly van vetve.

Felvethető továbbá az a kérdés, vajjon ha az iskolának saját tangazdasága volna, tudna-e eredményesebb működést kifejeíteni? Erre azt felelhetem, hogy nem, mert a tanárt a tangazdaság kezelése túlságosan lekötne szabad mozgásában, azaz a növendékeknek otthonukban való látogatásában korlátozva, akadályozva lenne s így sokszor már csak későn jelenhetne meg tanácsadás céljából a helyszínen, amikor tehát már a tanács nem segít.

Haladjon az iskola megkezdett útján tovább, bővíteni kell azonban működési körét. Kívánatos volna ugyanis, hogy saját költségén, a növendékek földjein kísérleteket állíthasson be, például nemesített vetőmagokkal, meszezással, műtrágyázással, hogy azoknak gyorsabb elterjedését elősegíthesse. Szükségesnek mutatkozik továbbá, hogy laboratóriumi felszerelését kibővítsé s így az oly fontos talajvizsgálatokat a növendékekkel megismertesse. Kiváló eredményre vezetne az is, ha állatdíjazásokkal kapcsolatos kiállítások rendeztetnének, ahol az iskola növendékei különösen saját tenyésztésű szarvasmarháikat bemutatva, egymással versenyezhetnének, ami a népies tenyészetek szarvasmarhaállományának javítását nagyban előmozdítaná.

Törekednünk kell arra, hogy bármilyen áldozatok árán is — Németországhoz hasonlóan — minden járásban létesüljön téli gazdasági iskola, melynek elvégzése fillérnyi terhet sem ró a gazdára, de tanításainak felhasználásával jövedelmét fokozhatja.

Fiaiunkat az iskola látogatásától semmi okból el ne vonjuk! Gondoljunk arra, hogy idővel a többi szakiskolát végzett gazda között milyen hátránycs helyzetbe kerül majd elmaradottságával, járatlan-ságával, még pedig nem csupán vagyoni tekintetben, de egyúttal a tekintély szempontjából is.

De nem féltjük a magyar gazdát!

A magyar gazda haladni kíván. A magyar gazda nem akar elmaradni. Szakít azzal a régi felfogással, amely szerint: „Ha én megéltem így, meg az apám, meg a nagyapám, te is megélsz“. „Ha nekem jó így, neked is jó kell, hogy legyen.“ A magyar gazda széjjelnéz a világban, követi az előrehaladottabbak példáját, nem marad amazoknál elmaradottabb, lenézettebb, szegényebb.

Ha így tesz, boldogulni fog. Így lesz egyre öntudatosabb, kulturáltabb, vagyoniilag megerősödött, így lesz hazájának hasznos fia.

Isten áldása legyen munkáján!

